

νέες μέθοδοι οργάνωσης της εργασίας

Για να λειτουργήσει ο κόσμος απαιτείται εργασία. Για να λειτουργήσει ο κόσμος απαιτείται να υπάρχουν οι άνθρωποι που θα δουλεύουν σε κάθε «αναγκαία» θέση, ώστε να παράγονται τα υλικά αγαθά εκείνα, τα οποία είναι απαραίτητα για τη ζωή και την καθημερινότητα του ανθρώπου. Και σε κάθε εποχή τα αγαθά αυτά διαφέρουν. Σήμερα οι ανάγκες του «δυτικού ανθρώπου» είναι πολλές περισσότερες από αυτές έναν αιώνα πριν. Ψωμί, ρούχα, κινητά τηλέφωνα, τηλεοράσεις, ηλεκτρισμός, απορρυπαντικά, φρούτα, σπίτια από μπετό και η λίστα συνεχίζει σε μεγάλο μάκρος. Από κοντά και οι χιλιάδες υπηρεσίες όπως εκπαίδευση, κρατική γραφειοκρατία, καταστήματα ρούχων και παπουτσιών, τουρισμός, διανομές κάθε είδους, σέρβις αυτοκινήτων και σέρβις, μπαρ και λάντζα για το ποτό σου ή σέρβις του υπολογιστή σου και στήσιμο ιστοσελίδων, πλασάρισμα τάπερ πόρτα-πόρτα και πλασάρισμα τηλεφωνικών συνδέσεων διά τηλεφώνου και τόσες άλλες. Η ζωντανή εργασία εκατομμυρίων ανθρώπων σήμερα στον κόσμο κάνει δυνατή την παραγωγή όλων αυτών των αγαθών, αλλά και τη διεκπεραίωση των αναγκαίων υπηρεσιών για να λειτουργεί ο κόσμος μας σήμερα έτσι όπως λειτουργεί. **Και ο καπιταλιστικός κόσμος λειτουργεί γύρω από έναν βασικό άξονα: την παραγωγή κέρδους.** Κέρδους για τα κάθε είδους αφεντικά, από τη δουλειά των εργατών που έχουν στη δούλεψή τους άμεσα ή έμμεσα.

Ποιοι και ποιες λοιπόν είναι αυτοί και αυτές που βρίσκονται σε αυτές τις θέσεις; Ποιοι και ποιες στελεχώνουν αυτή τη μηχανή;

σε τι κόσμο θα φέρουμε τα παιδιά μας;

Ο καπιταλισμός είναι από τη φύση του ένα σύστημα που στηρίζει την αναπαραγωγή του στις εκμεταλλευτικές σχέσεις. Οι επιπτώσεις αυτής της μόνιμης συνθήκης σε κοινωνικό επίπεδο -όπως και σε οικονομικό, πολιτικό, οικολογικό, πολιτιστικό- ποικίλουν σε ένταση, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής (συνήθως αναφερόμαστε στις κοινωνίες των εθνών-κρατών ως σύνολα), αλλά ποτέ δεν εξαλείφονται. Οι συνέπειες του καπιταλισμού, και των σχέσεων που αυτός παράγει, για την κοινωνική πλειοψηφία σε περίοδο μη κρίσης, ή τουλάχιστον στη φάση που δεν έχει φτάσει ακόμη στην κορύφωσή της, δεν είναι διαφορετικές από ότι όταν εκδηλωθεί. Παραμένουν οι ίδιες επί της ουσίας, απλά οξύνονται απότομα και «ακουμπάνε» περισσότερα κοινωνικά στρώματα.

Δεν είναι βέβαια τόσο το ξέσπασμα της κυοφορούμενης κρίσης που αλλάζει τα μέχρι τότε δεδομένα στην ταξική διαστρωμάτωση, όσο η διαχείριση αυτής από τα αφεντικά. Σίγουρα το κλείσιμο επιχειρήσεων που δεν κερδίζουν πια για τα αφεντικά τους, καθώς και η κρατική πολιτική στο νομοθετικό πεδίο όσον αφορά την εργασία με όρους διαθεσιμότητας, κινητικότητας και απολύσεων υπό την ομπρέλα της εξυγίανσης του δημόσιου τομέα, δημιουργεί αύξηση στους αριθμούς των ανέργων. Σίγουρα αυτή η ανεργία μπορεί να χρησιμοποιηθεί -και χρησιμοποιείται- ως επιπλέον φόβητρο για τους εργατές από τα αφεντικά.

Η έντονη και με χαρακτηριστικά «νέας μόνιμης κατάστασης» υποτίμηση της εργασίας όμως έρχεται μόνο με την παρέμβαση του κράτους, ως συλλογικού εκφραστή των συμφερόντων των αφεντικών. Ως μέσου διαχείρισης της καπιταλιστικής κρίσης. Τα

αφεντικά δεν επέλεξαν ένα νέο *New Deal*, όπου ένα μεγάλο Κράτος-Προστάτης θα αναλάβει την αναστήλωση των εργατών ως καταναλωτών, προκειμένου να μπορέσει ο καπιταλισμός να ξαναμπεί σε τροχιά. Ούτε επέλεξαν το δρόμο του οικονομικού φιλελευθερισμού, όπου όποια επιχείρηση αποτυγχάνει, επιβεβαιώνει το μύθο του επιχειρηματικού ρίσκου των αφεντικών. Οι επιχειρήσεις-πυλώνες του κάθε κρατικού καπιταλισμού στηρίζονται από το ίδιο το κράτος. Και οι υποχρεώσεις της στήριξης μετακυλίνουνται στους υπηκόους. Δηλαδή τα κέρδη είναι ιδιωτικά, ενώ η χασούρα κοινωνικοποιείται.

Το μοντέλο αυτό επιτυγχάνεται με τη βίαιη μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης. Το κράτος ανατρέπει τις ως τώρα συμφωνίες, αλλάζοντας άρδην τη νομοθεσία του, μειώνοντας κατώτατους μισθούς, απελευθερώνοντας απολύσεις, διαλύοντας τις κρατικές δομές αναπαραγωγής του προλεταριάτου (και των άλλων κομματιών της βάσης της κοινωνικής πυραμίδας) και προστασίας-περίθαλψης της εργατικής/αγοραστικής του δύναμης.

το σύγχρονο ταξικό υποκείμενο εμείς οι σύγχρονοι εργάτες αυτού του κόσμου

Για το κεφάλαιο δεν υπάρχει πια η ανάγκη για τον ίδιο αριθμό παραγωγών/καταναλωτών.¹ Δημιουργούνται λοιπόν, από πλευράς κράτους και αφεντικών, οι κοινωνικές εκείνες συνθήκες, στις οποίες η εργατική δύναμη είναι απαξιωμένη και τα κοινωνικά συμβόλαια έχουν σπάσει, ώστε αυτή να είναι πλήρως αναλώσιμη. Και σ' αυτές τις συνθήκες υπακούουν οι ζωές όλης της βάσης της κοινωνικής πυραμίδας: από τους αόρατους-παράνομους μετανάστες προλετάρους και το λούμπεν προλεταριάτο, έως τα πρώην μισθωτά μικροαστικά στρώματα της διανοήσης, που σήμερα προλεταριοποιούνται βίαια. Δημιουργείται πλέον μια μάζα πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, που πιθανόν να χρειαστεί να καταστραφεί για να καταστήσει το υπόλοιπο ανταγωνιστικό.

Διαβλέπουμε πως οι παλιοί διαχωρισμοί αλλάζουν χαρακτήρα και οι διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στους υποτελείς θαμπώνουν, χωρίς βεβαίως ποτέ να καταργούνται. Η κοινωνική ζωή των υποτελών ομογενοποιείται σε μεγάλο βαθμό και οι ταξικές τους διαφοροποιήσεις επανεξετάζονται. Δημιουργείται έτσι ένα κοινωνικό πεδίο-χωνευτήρι, όπου συνυπάρχουν τόσο τα παραδοσιακά προλεταριακά στρώματα -δηλαδή οι χειρώνακτες εργάτες, οι μετανάστες εργάτες, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, και τα λούμπεν προλεταριακά στοιχεία- όσο και τα πρώην μικροαστικά-μισθωτά στρώματα, που σήμερα προλεταριοποιούνται βίαια, διατηρώντας στις περισσότερες περιπτώσεις τη θέση τους στην παραγωγή -στον τριτογενή τομέα- ως πωλητές της εκπαίδευσης/ειδίκευσης που έχουν. Ταυτόχρονα σ' αυτήν την κοινωνική μάζα ενυπάρχουν οι νέοι και οι νέες που δεν έχουν ταξική θέση, αλλά έχουν ταξική προέλευση και ταξικό μέλλον -πιθανότατα προλεταριακό-, που σήμερα κινούνται είτε στο τοπίο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε σε ένα θολό τοπίο ανεργίας / «χτυπάω κάνα μεροκάματο» / προστατευόμενο μέλος της «τυπικής» νεοελληνικής οικογένειας, είτε και στα δύο. Τέλος υπάρχει και ένας μεγάλος όγκος «ξεπεσμένης διανοήσης», που ζει μία άτυπη ή τυπικότερη μισθωτή

¹ Αντιλαμβανόμαστε αυτό το σχήμα ως μια δομική αντίφαση του καπιταλιστικού συστήματος: από τη μια απαιτεί κατανάλωση για να ανατροφοδοτείται (όπως και να επανακάμπτει ακμαιότερο, ξεπερνώντας κρίσεις του) και από την άλλη η διαχείριση της κρίσης οδηγεί σε περισσότερους ανέργους, μικρότερους μισθούς, μικρότερες αγοραστικές δυνατότητες των υπηκόων.

σχέση και ταυτόχρονα, έχοντας εξευτελιστικούς πολλές φορές μισθούς και συνθήκες εργασίας, μπορεί και να ασκεί διευθυντικά καθήκοντα απέναντι στο παραδοσιακό προλεταριάτο. Μιλάμε για τα παιδιά των μικροαστικών ονείρων των προηγούμενων δεκαετιών, που προσγειώθηκαν στην όχι και τόσο μαλακή καθημερινότητα. Ορίζουμε αυτή τη μάζα-συλλογικό υποκείμενο ως νεοπρολεταριάτο. Μέσα από αυτή τη μάζα, από ένα κομμάτι της και όχι από το σύνολό της, το μέγεθος του οποίου εξαρτάται από το βάθος της ριζοσπαστικοποίησης προς επαναστατική κατεύθυνση, δύναται να αναπτυχθούν και να υιοθετηθούν επαναστατικές ιδέες και από εκεί -ει δυνατόν- να ξεπηδήσει η επαναστατική προοπτική.

τα προγράμματα κατάρτισης

Όλα αυτά δε σημαίνουν προφανώς ότι ο κόσμος δεν χρειάζεται πια την εργασία ανθρώπων για να δουλέψει. Τη χρειάζεται όσο ποτέ άλλοτε. Αλλά η εργασία αυτή ορίζεται μέσα σε ένα πλαίσιο εντονότερης εκμετάλλευσης του εργαζόμενου. Μεγαλύτερης παραγωγής πλούτου από τη σύγχρονη εργατική τάξη, από τον οποίο η ίδια καρπώνεται όλο και μικρότερο κομμάτι. Αυτό ακριβώς σημαίνει «βίαιη μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης». Ότι για την ίδια ή και περισσότερη εργασία -την ίδια ή και μεγαλύτερη παραγωγικότητα του εργαζόμενου- αυτός αμείβεται με μικρότερο άμεσο και έμμεσο μισθό.

Τα αφεντικά μας έχουν αρκετά εργαλεία για αυτή τη δουλειά. Το βλέπουμε καλά τα τελευταία χρόνια. Ένα από αυτά τα εργαλεία είναι τα «προγράμματα για ανέργους». Τα κάθε είδους «προγράμματα του ΟΑΕΔ», με τα οποία η τεράστια στρατιά ανέργων που δημιούργησε η διαχείριση της κρίσης από τα αφεντικά καλείται να καλύψει την αναγκαία εργασία για τον καπιταλισμό σήμερα. Για τον ελληνικό καπιταλισμό ακόμα πιο συγκεκριμένα. Και με πολύ φθηνούς εργάτες ακόμα πιο συγκεκριμένα.

«Voucher», «κοινωνικής εργασίας» και χίλια δυο άλλα ονόματα που από πίσω κρύβουν την πραγματικότητα του εργάτη χωρίς δικαιώματα και με ελάχιστο μισθό.

Το πολιτικό κόλπο (ή αλλιώς το ξεκάθαρο πολιτικό ψέμα) είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας. Και ιδιαίτερα της «ανεργίας των νέων». Των πολυσπουδαγμένων νέων των μικροαστικών ονείρων των προηγούμενων δεκαετιών. Και αποδεικνύεται ότι η προσπάθεια «αντιμετώπισης» της ανεργίας από πλευράς του κράτους μπορεί να είναι ο τέλειος δούρειος ίππος για μια εκ βάθρων αναδιάρθρωση στο επίπεδο της οικονομίας, μεταλλάσσοντας τις παραγωγικές σχέσεις και εγκαθιδρύοντας νέες συνθήκες εργασίας.

Οι αλλαγές που γίνονται στην Ελλάδα για την «αντιμετώπιση της ανεργίας» είναι μια επίθεση των αφεντικών στη ζωντανή εργασία. Είναι ένα ακόμα εργαλείο στην εργαλειοθήκη του ταξικού εχθρού, που χρησιμοποιείται και αυτό για το συνολικό σκοπό: την προσπέραση της κρίσης από την πλευρά του, με τη μικρότερη δυνατή χασούρα και αντίστοιχα τη μεγαλύτερη δυνατή για εμάς, τους σύγχρονους εργάτες.

«Ενεργητική μορφή αντιμετώπισης της ανεργίας»

Η γλώσσα των αφεντικών, η γλώσσα του κράτους τους, η γλώσσα που έχει την επικυριαρχία σήμερα στην κοινωνία. Δεν είναι όμως η γλώσσα των ταξικών μας συμφερόντων. Τα αφεντικά διακηρύττουν το πέρασμα από την «παθητική μορφή αντιμετώπισης της ανεργίας» στην ενεργητική τέτοια. Από τα κανάλια, τα ραδιόφωνα και τις εφημερίδες τους. Από τους δημοσιογραφίσκους-φερέφωνά τους, από τους νόμους του κράτους τους και τους πολιτικούς-βιτρίνες τους. Τι εννοούν ουσιαστικά; Ότι στο μυαλό τους έχουν -και το δοκιμάζουν εδώ και χρόνια- την αντικατάσταση του επιδόματος ανεργίας με το μόνους για την αναζήτηση δουλειάς από τον άνεργο. Βασικά για τη γλώσσα των αφεντικών, η λέξη άνεργος είναι «αρχαιούρα». Το «βρίσκομαι σε περίοδο αναζήτησης εργασίας» ταιριάζει καλύτερα στα γούστα τους. Όπως η «χρυσή δεκαετία του Σημίτη» μας έφερε την αντικατάσταση της λέξης «εργαζόμενος» (το «εργάτης» είχε ήδη χάσει τη σημασία του χρόνια πριν) με τη λέξη «απασχολούμενος», η σύγχρονη διαχείριση του καπιταλισμού και της κρίσης του προσπαθεί να απονοηματοδοτήσει και τη λέξη «άνεργος». Με την ίδια ακριβώς λογική, ο καθένας και η καθεμία που ευεργετείται από τα προγράμματα ενεργητικής αντιμετώπισης της ανεργίας ονομάζεται «ωφελοούμενος». Για μια ακόμα φορά και σε ένα ακόμα πεδίο, η επίθεση της κυρίαρχης τάξης είναι και υλική και ιδεολογική. Δε θα μπορούσε να είναι αλλιώς άλλωστε. Η συναίνεση του μεγαλύτερου κομματιού της κοινωνίας με το σχεδιασμό των αφεντικών είναι απαιτούμενη για την επίτευξη των σκοπών τους.

Και τι σημαίνουν τα Προγράμματα του ΟΑΕΔ;

Τα πρώτα τέτοια προγράμματα που λειτούργησαν (2012-2013) ήταν τα προγράμματα «κοινωφελούς εργασίας», τα οποία έφεραν στο δημόσιο τομέα μεγάλη μάζα εργαζομένων που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Δεν ήταν σε καμιά περίπτωση μόνιμοι, γιατί είχαν σύμβαση για πέντε μήνες. Θεωρητικά δεν είχαν κοινή θέση απέναντι στον εργοδότη τους γιατί είχαν ατομικές συμβάσεις με αυτόν. Δεν ασφαλιζόνταν μόνιμα γιατί δικαιούνταν ιατροφαρμακευτική κάλυψη μόνο για την περίοδο που «ωφελούνταν», αν και η κρατική γραφειοκρατία κατάφερε πολλές φορές να μην έχουν καθόλου κατά τη διάρκεια της πεντάμηνης «ωφέλειας». Απαγορευόταν να διαπραγματευτούν την τιμή της εργασίας που προσφέρουν γιατί δεν προβλεπόταν το δικαίωμά τους να απεργούν. Δεν είχαν άδειες μια και δεν θεωρούνταν εργαζόμενοι. Τέλος, θεωρούνταν από τη νομοθεσία ότι δεν καλύπτουν βασικές ανάγκες του κρατικού μηχανισμού. Τη διαχείριση αυτών των προγραμμάτων είχαν αναλάβει διάφορες κρατικά επιχορηγούμενες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Συνεχίζοντας το σαφάρι απέναντι στην εργατική παραγωγικότητα, τα αφεντικά παρουσιάζουν τις «επιταγές εισόδου στην αγορά εργασίας για άνεργους νέους έως 29 ετών», όπου τη δουλειά των Μ.Κ.Ο. αναλαμβάνει ο ΟΑΕΔ, τη θεωρητική κατάρτιση των ανέργων νέων αναλαμβάνουν τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, τα οποία κερδίζουν ένα χιλιάριο για κάθε κεφάλι που καταρτίζουν και στέλνουν να δουλέψει στον ιδιωτικό τομέα. Σε ένα αφεντικό δηλαδή, που δε θα πληρώνει τίποτα για τον εργαζόμενο που θα δουλεύει στο μαγαζί του για πέντε μήνες. Τι θα γίνεται; Ο «ωφελοούμενος» από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, θα παίρνει στο τέλος αυτού (ή και κάνα χρόνο μετά όπως συνέβη σε πολλές περιπτώσεις) μια αποζημίωση/μόνους της τάξης των 2000-2500 ευρώ, με την προβλεπόμενη παρακράτηση φόρου φυσικά. Στο τέλος του προγράμματος, ξαναγράφεται στις λίστες ανεργίας του ΟΑΕΔ απ' όπου ψαρεύτηκε την πρώτη φορά, μαζεύει πόντους σύμφωνα με τα προσόντα του και κυρίως το χρόνο που

είναι άνεργος. Έτσι θα περάσουν πολλοί και πολλές από τη θέση του «ωφελομένου», εφόσον κάνουν τα χαρτιά τους για μια τέτοια θέση φυσικά. Αλλά όταν οι δουλειές σήμερα είναι λίγες έτσι κι αλλιώς, και με δεδομένη την σχετική απουσία συλλογικού πνεύματος αγώνα από πλευράς μας, τα 5μηνα προγράμματα βρίσκουν ανταπόκριση. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση να προσληφθεί ο ωφελούμενος από το αφεντικό του. Τότε το αφεντικό παίρνει μια επιδότηση από το κράτος για αυτό και το ΚΕΚ κερδίζει 300 ευρώ ακόμα για την καλή δουλειά που έκανε όσον αφορά στην κατάρτιση του ωφελούμενου, αλλά και στο ρόλο του ως προξενήτρα μεταξύ αφεντικού και εργαζόμενου. ΚΕΚ, αυτός ο φινετσάτος, κοστουμαρισμένος, σύγχρονος δουλέμπορος ντόπιων νεοπρολετάρων.

Ο συνολικός σχεδιασμός των αφεντικών κερδίζει γιατί οι εργάτες (είτε εργαζόμενοι είτε άνεργοι για κάποια περίοδο με επίδομα) μετατρέπονται σε μόνιμα αναζητούντες εργασία χωρίς κανονικούς μισθούς (άμεσος μισθός), χωρίς ουσιαστική ασφάλιση ή μελλοντική συνταξιοδότηση (έμμεσος μισθός), χωρίς άδειες, χωρίς κοινό πεδίο οργάνωσης εργατικών αντιστάσεων. Απαξίωση της εργατικής δύναμης δηλαδή.

Το παρασιτικό μόρφωμα που ονομάζεται ΚΕΚ κερδίζει πουλώντας φύκια για μεταξωτές κορδέλες στους άνεργους και κάνοντας τον ανείσχυτο μεσάζοντα για να γίνουν σχεδόν απλήρωτοι εργαζόμενοι.

Τα κάθε είδους μικρά, μεσαία ή μεγάλα αφεντικά, που παίρνουν ωφελομένους στη δουλειά, κερδίζουν την απλήρωτη εργασία ανθρώπων. Ότι παράγει ο ωφελούμενος πάει στην τσέπη του αφεντικού.

Εμείς οι νεοπρολετάριοι είναι που δεν κερδίζουμε τίποτα από αυτήν την υπόθεση.

«Πρωτόγνωρη επίθεση στα εργασιακά δικαιώματα» αυτά τα προγράμματα; 'Η αντιθέτως «μας γυρίζουν δεκαετίες πίσω»;

Το σύστημα της «ανταποδοτικής πρόνοιας» (ενεργητική μορφή αντιμετώπισης της ανεργίας) επιδιώκει την παραγωγική διαχείριση, μέσα από τον καταναγκασμό στην εργασία, των ανέργων. Ναι, είναι προς το συμφέρον των αφεντικών σήμερα να βρισκόμαστε σε μια διαρκή συνθήκη ανεργίας, δουλεύοντας αραιά και πού για ένα ξεροκόμματο στο πλαίσιο τέτοιων προγραμμάτων. Έτσι οι δείκτες της ανεργίας μειώνονται ενώ ταυτόχρονα εξαφανίζεται εκείνο το μόνιμο παραδοσιακό πεδίο δράσης, ζύμωσης και συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργατών για την όποια διεκδίκηση. Μικρά χρονικά διαστήματα εργασίας/κατάρτισης, το εργασιακό δικαίωμα παραγκωνίζεται, καθώς δεν ισχύει κανένα εργασιακό δικαίωμα για τον ωφελούμενο, ενώ ο τελευταίος δυσκολεύεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο να δει τον εαυτό του ως αυτό που πραγματικά είναι: εργαζόμενος και όχι άνεργος ωφελούμενος. Έχουμε να αντιμετωπίσουμε τελικά όπως είπαμε μια επίθεση με τα όλα της. Επίθεση υλική και ιδεολογική.

Και αυτή η επίθεση ούτε είναι καινούρια υπόθεση ούτε μας γυρίζει δεκαετίες πίσω, όπως ακούμε από διάφορες μεριές να επαναλαμβάνεται. Από συνδικαλιστικούς φορείς σαν τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ που τα έχουν κάνει πλακάκια με τον εχθρό εδώ και δεκαετίες. Από τη συστημική αριστερά που έχει συνταχθεί εδώ και 150 χρόνια με αυτό το σύστημα εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης και έχει ως μοναδικό σκοπό να το διαχειριστεί, με οποιονδήποτε τρόπο.

Η πραγματικότητα του «μαύρου εργαζόμενου» εδώ και πολλά χρόνια σε αυτό κράτος, είναι η σημερινή πραγματικότητα του 5μηνιτη εργαζόμενου, του voucherά. Ανασφάλιστη εργασία, κάποιες φορές απλήρωτη, χαμηλότατα

μεροκάματα/νυχτοκάματα, άδειες και νομική προστασία της εργατικής κινητοποίησης ούτε για πλάκα, απόλυση όποτε γουστάρει το αφεντικό χωρίς κανένα κόστος για αυτό. Η εργατική δύναμη, βορά στα νύχια του κεφαλαίου. Με τη διαχείριση της κρίσης λοιπόν, ό,τι γινότανε τόσα χρόνια στη «μαύρη πλευρά της οικονομίας» μεταμφιέζεται σε επίσημο νόμο τους κράτους. Και μια έκφανση αυτής της επισημοποίησης είναι και τα προγράμματα του ΟΑΕΔ. Νόμοι της αγοράς = Νόμοι του Κεφαλαίου = Νόμοι του κράτους. Τι παράξενο...

Από την άλλη, αυτό που ονομάζεται κατάρτιση του νεοεισερχόμενου στην αγορά εργασίας, μέσω τέτοιων προγραμμάτων, δεν είναι σε καμιά περίπτωση κάτι καινούριο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τον προάγγελο, τα «προγράμματα stage» ή την υποχρεωτική πρακτική άσκηση σε πολλούς κλάδους (όπως οι δικηγόροι ή οι απόφοιτοι ΤΕΙ).

Επίσης η ωρομισθία ή η σύμβαση περιορισμένου χρόνου (και η επακόλουθη απόλυση μετά το τέλος της εργασιακής σεζόν) είναι δοκιμασμένη στο δημόσιο τομέα εδώ και χρόνια. Η επίταση όλων αυτών είναι τα προγράμματα για ανέργους του ΟΑΕΔ.

Η «ανταποδοτική πρόνοια» είναι πραγματικότητα εδώ και δεκαετίες σε πολλές χώρες της ευρώπης². Στη βρετανία, στη γαλλία, στη γερμανία ο άνεργος επιδοτείται για να ψάχνει για μια θέση εργασίας και όχι επειδή είναι άνεργος. Περνάει συνεντεύξεις που του κανονίζει ο εκεί ΟΑΕΔ. Άμα αρνηθεί μια θέση εργασίας χάνει το επίδομά του. Στο εξωτερικό, πέρα από αναδιάρθρωση των σχέσεων εργάτη/αφεντικού και επαναθεμελίωση της έννοιας της ανεργίας με άλλα χαρακτηριστικά, υπήρχε και ο σκοπός της επίθεσης στην «άρνηση εργασίας» από πλευράς κομματιού της εργατικής τάξης. Η δυνατότητα που έδιναν δηλαδή αυτά τα κράτη σε κάποιους υπηκόους τους να μπορούν να ζουν χωρίς να δουλεύουν για κάποιο διάστημα είναι ασύμβατη με το νεοφιλελευθερισμό. Τα προνοιακά επιδόματα σε συνδυασμό με κινήματα καταλήψεων γης και στέγης (πχ στη Γερμανία) έδινε σε κομμάτια του πληθυσμού τη δυνατότητα να αποφεύγουν την άμεση σχέση της μισθωτής εργασίας για κάποιο διάστημα. Πράγμα απαράδεκτο τόσο με υλικούς όσο και με ιδεολογικούς όρους για ένα σύστημα που βασίζεται στην εκμετάλλευση της εργατικής παραγωγικότητας με σκοπό το κέρδος.

Να μην ξεχνάμε ότι αυτό που λέμε «ανταποδοτική πρόνοια» ή «Workfare» στα αγγλικά (προερχόμενη εξ αμερικής) είναι ντιρεκτίβα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντάσσεται σε ένα αναπτυξιακό σχέδιο που έφτιαξε αυτή η ένωση των ευρωπαϊκών κεφαλαίων, το οποίο ονομάζεται «Ευρώπη 2020» και εγκρίθηκε το 2010. Και το πολιτικό πλαίσιο στο οποίο εδράζεται, καταγράφεται σε διάφορες συμφωνίες κοινής στρατηγικής των αστικών τάξεων της ευρώπης, όπως η «Λευκή Βίβλος» που υπογράφηκε στη Σύνοδο Κορυφής του 1993 και η «Στρατηγική της Λισσαβόνας» της Συνόδου Κορυφής του 2000.

Γνώμη μας είναι πως τα προγράμματα αυτά (5μηνα, voucher κλπ) πρέπει να ιδωθούν ως ένα γνωσιακό κεφάλαιο των αφεντικών σε παγκόσμια κλίμακα. Και να δούμε πώς αυτή η εμπειρία των αφεντικών εφαρμόζεται στην Ελλάδα, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που υπάρχουν εδώ.

² Για την εφαρμογή της ανταποδοτικής πρόνοιας ή Workfare διεθνώς, βλέπε την έκδοση της Συνέλευσης για την Κυκλοφορία των Αγώνων «Workfare: η συνέχεια της ανεργίας με άλλα μέσα» (06-2013)

Στην Ελλάδα -αντίθετα με χώρες όπως η Αγγλία, η Γερμανία ή η Γαλλία- μπορούσες δυσκολότερα να κατοχυρώσεις δικαίωμα για επίδομα ανεργίας, ενώ άλλες μορφές προσπάθειας εξασφάλισης της επιβίωσης έξω από τη εργασία -και συνεπακόλουθα το μισθό- δεν ήταν τόσο διαδεδομένες (καταλήψεις στέγης, διευρυμένες συγκατοικήσεις κ.α.). Δηλαδή δεν ήταν μεγάλος ο αριθμός των ατόμων που μπορούσαν να ζήσουν για καιρό εκτός εργασίας ή έστω να διεκδικήσουν ένα επίδομα ανεργίας. Η στήριξη και η αναπαραγωγή του ανέργου στην Ελλάδα βασίζονταν κατά κύριο λόγο στην ελληνική οικογένεια και την μικροϊδιοκτησία (και οι μνημονιακές πολιτικές δίνουν τα χτυπήματα σε αυτό το υποστηρικτικό δίκτυο, ώστε η εργασία -με οποιουδήποτε όρους- να γίνεται η μοναδική λύση). Ωστόσο δεν γίνεται να μην δούμε τις αντιφάσεις που αναδεικνύονται. Από τη μία δηλαδή το κεφάλαιο δημιουργεί συνθήκες αβίωτες για τον μέσο βαουτσερά, από τη άλλη χτυπάει κι εκείνα τα μέσα που θα μπορούσαν να τον συντηρήσουν. Σαν να προσδοκά (το κεφάλαιο) στην πλήρη εξάντληση ενός μεγάλου κομματιού του πληθυσμού που δεν του είναι αξιοποιήσιμο πλέον. Και καθώς «ξεπαστρεύεται» αυτό το κομμάτι, το υπόλοιπο συνεχίζει τον εργασιακό του βίο με όρους όλο και πιο δυσχερείς και ταυτόχρονα πολύ ευνοϊκούς για τον καπιταλισμό.

Χωρίς να παραβλέπουμε ότι Έλεγχος της Ανεργίας / Αναδιάρθρωση της Εργασίας είναι αλληλένδετα, θα παίρναμε το ρίσκο να υποθέσουμε ότι αυτό που σε άλλες χώρες λειτούργησε κατά κύριο λόγο ως πειθάρχηση της ανεργίας, στην Ελλάδα λειτουργεί περισσότερο (ή πιο άμεσα θα λέγαμε) σαν μια **νέα οργάνωση της εργασίας**, που στόχο έχει την ακραία υποτίμηση του εργάτη και της εργάτριας, με την έννοια της αφαίρεσης της δυνατότητας ελέγχου πάνω στην εργασία (της αμοιβής, του χρόνου, του τόπου, των συνθηκών). Σε πλήρη αντιστοιχία με τα υπόλοιπα αντεργατικά/αντικοινωνικά μέτρα που έχουν να κάνουν με την ασφάλιση, τη σύνταξη και την υγεία. Δηλαδή η υποτίμηση της εργατικής δύναμης γίνεται με το τσάκισμα τόσο του άμεσου μισθού, όσο και του έμμεσου.

Στην Ελλάδα, οι εργαζόμενοι σ' αυτά τα προγράμματα καλύπτουν (τώρα πλέον σύμφωνα και με τον νόμο) πάγιες ανάγκες του κρατικού και ιδιωτικού τομέα. Και έχουμε την πεποίθηση πως θα υπάρχουν όλο και περισσότεροι εργάτες υπό αυτό το εργασιακό καθεστώς, το οποίο όλο και θα επεκτείνεται σε νέους τομείς της οικονομίας. Και έτσι όλο θα μειώνεται και ο όγκος των "εργαζομένων παλαιάς κοπής". Δηλαδή εργατών με συνθήκες που αναφέρονται στην ταξική ισορροπία που υπήρχε πριν την έναρξη της σύγχρονης πολιτικής διαχείρισης της κρίσης. Δηλαδή με μισθό, άδειες, επιδόματα και μόνιμη σχέση εργασίας.

Δυνατότητες απάντησης από την πλευρά του νεοπρολεταριάτου

Το πρώτο βήμα, θα λέγαμε, για το άνοιγμα μιας προοπτικής οργάνωσης και αγώνα ενάντια στις νέες αυτές συνθήκες είναι η **συνειδητοποίηση της θέσης μας**.

Αυτή η συνειδητοποίηση -ότι μιλάμε για εργάτες και όχι για ωφελούμενους άνεργους- και συνεπακόλουθα η αποκρυστάλλωση μιας στέρεης πολιτικής θέσης (με τη σωστή τοποθέτησή της στην ελληνική πραγματικότητα) θα καθορίσει τους τρόπους και τις μορφές αγώνα που θα επιλέξουμε ως υποκείμενα του αγώνα.

*Αντιλαμβανόμαστε ότι η κατάκτηση της συνειδητοποίησης που απαιτείται για την πολιτική και επαναστατική στράτευση του **νέο-προλεταριάτου** δεν είναι εύκολη υπόθεση. Συναντά δυσκολίες που προέρχονται, μεταξύ άλλων, από τις βίαιες ανακατατάξεις στη σύνθεση της εργατικής τάξης ή αλλιώς από τη νέα «ταυτότητα» του «πολυσθενούς» -ή ακόμα καλύτερα του «πολυλειτουργικού»- σύγχρονου εργάτη. Σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, η πολυλειτουργικότητα/ πολυσθένεια αυτή*

αποτελεί το κυρίαρχο παράδειγμα: είτε με τη μορφή της ταυτόχρονης εργασίας του ατόμου σε περισσότερες από μία δουλειές, είτε με την βίαιη -δηλαδή σε σύντομο χρόνο- εναλλαγή σε διαφορετικά εργασιακά περιβάλλοντα. Είτε με ένα διαρκές μπες-βγες στην ανεργία ή την εργασία. Τα προγράμματα workfare έχουν κάνει πραγματικότητα σε όλο τους το μεγαλείο τα παραπάνω.

Υποστηρίζουμε ότι η νέα αυτή πραγματικότητα δεν είναι ούτε ζήτημα ατομικής επιλογής, ούτε αποτέλεσμα της μείωσης του αναγκαίου εργασιακού χρόνου που έχει επιτευχθεί στον καπιταλισμό (με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών). Ούτε αποτελεί ένδειξη ότι η εργατική τάξη -ως έννοια και πραγματική συνθήκη- πνέει τα λοίσθια. Υποστηρίζουμε ότι είναι προϊόν και επακόλουθο της αυξανόμενης ανεργίας, της καπιταλιστικής κρίσης, ή καλύτερα της προσπάθειας για μια «ανθρώπινη διαχείριση» της κρίσης: μείωση εθνικών δεικτών ανεργίας αλλά με μισθούς ξεροκόμματα, εκ περιτροπής εργασία, διπλές δουλειές με ασφάλιση μόνο στη μία κλπ. Είναι μία «από τα πάνω» επιβαλλόμενη συνθήκη, που επιτρέπει την αναπαραγωγή της υπάρχουσας εκμετάλλευσης με νέους όρους: μέσα από ψευδαισθήσεις για την κοινωνική και οικονομική ανέλιξη. Συνεπής πρακτική ως προς αυτό είναι το πλασάρισμα των voucher, των προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας και των υπόλοιπων προγραμμάτων ως μια προσωρινή κατάσταση, ένα βήμα που θα μας εξασφαλίσει στο μέλλον μια θεσούλα στην αγορά εργασίας, καθώς μας προσφέρουν απλόχερα εμπειρία/προϋπηρεσία και κατάρτιση. Είναι ακόμα μία προσπάθεια του καπιταλισμού να ξεπεράσει ακόμα μία κρίση, να νομιμοποιήσει νέες εργασιακές σχέσεις, να διαρρήξει τη συλλογικότητα που προσφέρει ο σταθερός χώρος και χρόνος δουλειάς ώστε να αποφύγει τους κοινωνικούς/ταξικούς κραδασμούς των οργανωμένων αρνήσεων του νεο-προλεταριάτου, που το βάθεμα της κρίσης του μπορεί να επιφέρει.

Να αντιληφθούμε σε δεύτερο χρόνο ότι αυτό το μοντέλο διευρύνεται, ότι αφορά τους πάντες και όχι μόνο τους τωρινούς 5μηνίτες. Επίσης οι πέντε ή οι έξι ή οι οχτώ μήνες ενός προγράμματος είναι ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα ώστε να μπορεί κάποιος να ορίζει σήμερα τον εαυτό του πενταμηνίτη και κάποιος άλλος όχι.

Να πολεμήσουμε τον κοινωνικό κανιβαλισμό που προκαλείται καθώς μας ρίχνουν το τυράκι της ανανέωσης της σύμβασης ή της πρόσληψης με ευμενέστερους όρους. Στους χώρους των προγραμμάτων ανθίζει το φαινόμενο της ατομικής προσπάθειας ανέλιξης μέσα από ρουφιανιλίκια, απεργοσπαστικό ρόλο κ.ά. Πάντα φυσικά μένουμε με τη γεύση του μαστίγιου και όχι του καρότου, τσαλαπατώντας ακόμα περισσότερο την εργατική μας αυτοπεποίθηση.

Να συνειδητοποιήσουμε και να αναδείξουμε στη συνέχεια το ρόλο του κράτους και των φορέων του ως μεσαζόντων. Τα προγράμματα αυτά δεν κοστίζουν στον προϋπολογισμό του κράτους. Ακόμα και ως ΕΣΠΑ επιστρέφει το βάρος στον φορολογούμενο. Τα κέρδη για μια μεσαία τάξη που επωφελείται (διάφοροι διαχειριστές και συντονιστές ΚΕΚ κτλ) είναι τεράστια, σε σχέση με τα χρήματα που ξοδεύονται για τον «άνεργο». Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε τους ισολογισμούς!

Με κάθε τρόπο να καταδείξουμε τον αποπροσανατολιστικό ρόλο ΚΑΙ αυτής της νέας εργασιακής πραγματικότητας, με στόχο τη διαμόρφωση κοινής ταξικής συνείδησης και δράσης. Επιβάλλεται να αντιληφθούμε τη σύγχρονη σύνθεση της εργατικής τάξης με όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικούς όρους, ώστε οι θέσεις μάχης που θα λάβουμε να είναι στέρεες, σίγουρες και παθιασμένες. Οι διαφορετικές θέσεις στην εργασία και οι γρήγορες εναλλαγές σε αυτές είναι νέα μετερίζια αγώνα, που θα πρέπει να αξιοποιήσουμε ανάλογα. Σε αυτούς που βλέπουν το θάνατο της εργατικής τάξης, εμείς απαντάμε ότι, όσο υπάρχει καπιταλισμός, η εργατική τάξη δεν μπορεί να «αυτοκαταργηθεί». Μπορεί όμως να αλλάξει τα όπλα της.

Η συνειδητοποίηση ότι μιλάμε για εργάτες σε μια νέα, δυσμενέστερη θέση απέναντι στα αφεντικά τους είναι το πρώτο βασικό, απαραίτητο βήμα προς μια θέση μάχης. Το πως θα δοθεί ενέχει πολλές προβληματικές, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Η κοινωνικοποίηση των αγώνων και των αιτημάτων τους είναι μια «σταθερά» τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα, τουλάχιστον από το '80 και μετά. Η κοινωνία γενικώς, αναγνώζεται από τα υποκείμενα του αγώνα ως αναμενόμενα φίλια δύναμη. Είναι σήμερα αυτή η πραγματικότητα; Είναι η κοινωνικοποίηση των δικαιών του κάθε αγώνα η απάντηση στο πως πρέπει να κινηθούμε μέσα στους αγώνες; Στην περίπτωση των πεντάμηνων προγραμμάτων φαίνεται να «ταιριάζει» κάτι τέτοιο μια και μιλάμε για μια συνθήκη που γενικεύεται και περικλείει όλο και μεγαλύτερο κομμάτι νεο-προλεταρίων. Αντιθετικά όμως, διαπιστώνουμε πως η γενικευμένη και χωρίς όρους επίθεση των αφεντικών την τελευταία πενταετία τουλάχιστον, έχει ατσάλώσει τον ατομισμό που καλλιεργούνταν 10ετίες και η απάθεια απέναντι στα χτυπήματα που δέχονται άλλες κοινωνικές ομάδες είναι ο κανόνας. Να ένα ζήτημα που το ανταγωνιστικό κίνημα πρέπει να εξετάσει, να το απαντήσει και να κινηθεί ανάλογα.

Δεύτερο σημείο που πρέπει να εξετάσουμε είναι το γιατί οι όποιοι αγώνες ξεσπούν εδώ και εκεί μένουν στην ουσία ασύνδετοι μεταξύ τους. Ή για να το πούμε πιο σωστά, συνδέονται μεταξύ τους μέσω της εκπροσώπησής τους από το ΣΥΡΙΖΑ χθες και την κυβέρνηση σήμερα. Είτε του το ζητήσουν είτε όχι, διαμεσολαβούνται με μιντιακούς όρους και χάνουν την όποια δυναμική μπορεί να τους δώσει η προβλεπτότητά τους. Εδώ αυτό που απουσιάζει είναι ο πολιτικός σχεδιασμός με επαναστατική στρατηγική, με βασικό στόχο την αντιμετώπιση του κατακερματισμού και της συντεχνιακότητας των όποιων αγώνων. Απουσιάζουν τα υποκείμενα εκείνα, τα οποία θα οδηγήσουν τους αγώνες που ξεσπούν σε μια κοινή πορεία, που θα θέσει εμπόδιο στο δρόμο της, όποιον αποπροσανατολισμό εμφανίζεται.

Και εδώ αντιλαμβανόμαστε την ανάδυση ενός τρομαχτικού διλήματος. Δύο είναι οι δρόμοι. Ο ένας είναι ο αχαλίνωτος κοινωνικός κανιβαλισμός: «Εγώ θα πιάσω μια καλή θέση μετά από το τάδε 5μηνο, μετά από την κατάρτισή μου, μετά από τις ατελείωτες ώρες απλήρωτης δουλειάς που θα ρίξω τώρα, και όλοι οι άλλοι θα μείνουν πίσω. Θα τους ξεπεράσω, θα τους νικήσω. Το πετυχημένο μέλλον μου βασίζεται στο αποτυχημένο μέλλον των άλλων». Ο άλλος είναι οργάνωση σε μια κοινή βάση που να λέει: εμείς είμαστε εργάτες, βράζουμε στο ίδιο βαρέλι, τα αφεντικά και το κράτος τους μας δείχνουν πως έχουμε ένα κοινό μέλλον, οπότε και η απάντηση που θα πρέπει να δώσουμε θα πρέπει να είναι κοινή.

05.2014